

Posudek vedoucího bakalářské práce

Jakub Šafránek: Pojetí svobody v současných evolucionistických teoriích

Tématem práce je zhodnocení diskuse o determinismu a svobodě, jak je v současné době vedena mezi redukcionistickými sociobiology resp. memetiky na jedné a opatrnějšími vědci a filosofy na druhé straně. V této diskusi se objevují i filosoficky velmi zajímavá témata, například zcela nečekaný *revival* filosofického realismu („skutečný“ je najednou obecný genom, nikoli empirický a individuální fenotyp) nebo teleologie (např. Dawkins, cit. v pozn. 42, str. 37), což kontrastuje s obecně dosti primitivním uvažováním a argumentací na obou stranách. Protože student vycházel z primární (byť spíše populární) literatury, nebylo pro něho snadné oprostít se od nedomyšlených klišé, v nichž se diskuse vede (např. téměř předmětné představy „svobodné vůle“, o niž se sledovaní autoři přou, aniž by si položili otázku, co tím přesně rozumějí, nebo od představy „ego“, jakéhosi zvěčnělého já ve třetí osobě a pod.). Zastánci biologického determinismu vítězoslavně „vyvracejí“ představu ego a nahrazují ji ještě absurdnějšími předmětnými konstrukty jako „memplex“ atd.

Autor práce přečetl slušný objem relevantní literatury, kterou postupně vcelku pochopil, vyložil konsistentně hlavní sociobiologické pozice a spory mezi nimi, ukázal několik příkladů (ne právě brilantní) filosofické argumentace proti determinismu a nakonec shrnul obojí argumenty ve prospěch svobodné volby. Dobře ukázal jednak nezbytnost reduktivního postupu pro empiristickou vědu, jednak také nebezpečí, jakmile její metoda přesáhne přiměřenou oblast legitimního použití. Práce je dobře napsaná a pečlivě zpracovaná, s přiměřeným rozsahem literatury a minimem překlepů. Na str. 19 a str. 22 nahoře se opakuje řádek z předchozí stránky, na str. 9 je patrně omylem „genetický draft“ místo „drift“.

K slabinám práce patří nevysvětlené odborné termíny (např. genetický drift, Baldwinův efekt aj., str. 26) a nepřesnosti v prezentaci vědecké metody. Tak na str. 7 autor píše, že svoboda „nemůže nijak existovat“, protože jsou prý „všecky příčiny a jejich následky odhalitelné“, což není pravda. Ve skutečnosti empirická věda vychází z axiomu kauzality bez ohledu na to, zda je nějaká příčina odhalitelná nebo ne. Vztah mezi mutací a adaptací (str. 8n) není přesně pochopen a vyložen: adaptace není „druhý jev“ vedle mutace, nýbrž mutace, která se dodatečně ukázala být užitečná. Také ve výkladu memetiky sklouzává autor do nepřesností (str. 16). „Mem“ není „jakákoli informace“ (např. že je pondělí), nýbrž řekněme orientující vědění, jež vede k nějakému jednání, a nikdo jím nemůže být prostě „infikován“, neboť mem z definice vyžaduje přijetí. „Já“ ve třetí osobě skutečně „neexistuje“, zato v první osobě je nutnou podmínkou každého rozhodování (str. 18). Je směšné vysvětlovat kulturní „mutace“ špatným pochopením receptu, aniž se vysvětlí, kde se bere to správné. Nápadnou podobnost mezi „egoismem replikátorů“ a jistou teorií lidské společnosti (str. 23 n.) neměl autor přehlédnout: Malthus byl jedním z Darwinových hlavních inspirací. Tvzení, že „žádný mem nebyl ještě fyzicky objeven“ (str. 31), je filosoficky nepřijatelné uklouznutí do „jiného rodu“ a rozhodně neplatný argument: mem má být atomem významu, ne látky. „Rozlišovat egoismus a altruismus“ není „naivní“ (str. 45), na tomto rozlišení se ovšem nedá mnoho vystavět.

Přes tyto nedostatky pokládám práci za vcelku **zdařilou** a navrhuji hodnotit asi **40 body**.

V Praze 2.6.2007

Prof. Jan Sokol